

Politični pregled.

Shod kranjskih Nemcev. — Minoli teden so v ljubljanski kazini imeli Nemci shod in pridno zabavljali zoper narodno stranko, ki ni hotela voliti nobenega Nemca v občinski zastop. Na tem shodu se je očitno videlo, da je iz trte izvita govornica o kaki zvezi mej narodno in nemško stranko. Nadalje so tudi kranjski Nemci sklenili protestovati proti češkimi in moravskim jezikovnim naredbam. Seveda še hujši protest so sklenili proti resoluciji, katero je sklenil ljubljanski mestni zastop, v kateri zahteva jezikovne naredbe tudi za slovenske dežele. Potem v neki resoluciji nekaj obsojajo sumničenja nekaterih nemških profesorjev, ki pa niso samo sumničenje. Kranjski Nemci so v skrbeh, ker se svet vedno manje zanje zmeni, zato so pa jeli kričati.

Predsednik koroški Schmied-Zabierow slavi letos svojo uradniško petindvajsetletnico in potem pa pojde v pokoj. Na njegovo mesto pride baje grof Goess, predsednik v Bukovini, ki je kot dvorni svetnik služboval na Koroškem. Slovencem ni bil nikdar prijazen.

Sedanje dežele. — Neki dunajski nemškonarodni list šteje za strašen greh liberalcem, da niso odpravili sedanjih kronovin. S tem bi bili odtegnili federalizmu vsako podlago. To je resnica, a nemški liberalci so si mislili, da sedanje kronovine jako dobro služijo v ponemčevalne namene, kar se dobro vidi na Štajerskem, Koroškem, na Moravskem in v Šleziji.

Kaj bode sedaj? to vsi ugibljejo. Toliko je gotovo, da vlada jezikovnih prememb drugače ne prekličje, ako se Čehi in Nemci sami drugače sporazumijo. Čehi so pripravljeni na vsako spravo z Nemci, ki bi se opirala na popolno enakopravnost obeh narodnosti, Nemci bi pa povsod samo kake predpravice radi rešili, zato je sporazumljenje nemogoče. Radovedni smo, kako si bode Badeni pomagal.

Husov dan. — Mladočeška politika je bila vedno nekako nerazumljiva. Njen namen je vedno nekaki agitacijski. Če malo zgube popularnost, takoj gledajo, da jo s kako hrupno demonstracijo zopet popravijo. Dosledni v svoji politiki nikdar niso bili, pač pa vztrajni v dosegi svojih namenov. Sedaj so na Dunaju v zvezi z nemškimi konservativci, in vsakdo bi bil sodil, da bodo sedaj opustili vse, kar bi količkaj utegnilo žaliti katoliški čut. Poslanec Kramař je pri slovesnem banketu desnice tudi lepo govoril v katoliškem smislu, da baron Dipauli lepše ne bil mogel. Vzlic temu so pa Mladočehi sklenili slovesno slaviti Husov dan. Vedo namreč, da je na Češkem mnogo ljudij, ki častè Husa in upa stranka s tem popularna postati. Zaupanja drugih desničarskih frakcij si s tem gotovo ne pridobe.

Sladorne premije. — Ogerskemu državnemu zboru je vlada predložila predlogo, da se nadalje dovoli 9 milijonov goldinarjev premij za izvažanje sladorna. Ker avstrijski državni zbor ni izbran, baje naredbenim potom te premije dovolijo. Državni zbor bode pozneje pritrtil. Gledati je, da ubogi „sladorni“ tovarnarji ne bodo kaj škode imeli. Seveda pri kmetu ni tako natančno.

Zakon o porotnih sodiščih celo mnogim Madjarom ne ugaja, ker daje vladi prevelik vpliv na sodišča. Košutovci prete, da začno obstrukcijo. Na Ogerskem je pa obstrukcija še mnogo nevarnejši nego pri nas. Škandalov ni najmanjših treba, kajti se drugače dovolj časa potratiti. Opravilni red ogerskega deželnega zbora nima nobene določbe, po kateri bi se mogel skleniti konec debate. Če ima kaka frakcija dvajset članov, ki so zmožni govoriti za silo in se vsi oglase pri vsakem paragrafu kakega zakona, stavijo več preminjevalnih predlogov, pri katerih zopet govore, naposled pa zahtevajo glasovanje po imenih, ni več mogoče rešiti nobenega večjega zakona.

Nemčija. Ugiblje se, kako bo vlada svoj novi društveni zakon, katerega je deželni zbor pruski premenil, vendar le skušala spraviti pod streho. Pred vsem pravijo, da bo vlada pritislila na gosposko zbornico. Ta naj bi zakon predelala pa vladinih nadzorih. Deželnemu zboru naj bi se pa pustilo zborovati čez celo poletje. Avgusta meseca, ko bi bila zbornica prav slabo obiskana, naj bi se ji pa društvene zakon zopet predložil. Večina proti vladini predlogi tudi sedaj ni bila velika in nadejati se je, da se bo tedaj, ko več poslancev ne bo v zbornici, premenila v manjšino. Sicer je pa tudi več omahljivcev, katere bi se dalo še pridobiti. Vidi se, koliko je vladi na tem, da uveljavi svoje namene glede društvenega življenja. Posebno vojnemu ministru je posebno mnogo na tem, da mladostni fantje ne bodo hodili po političnih shodih. Socijalizem je tako že razširjen mej vojaštvam, in je že jel delati vladi preglavico. Vlada pač misli, da bo s strogimi zakoni zatrla socijalizem. Nekoliko pač, a nevarni socijalizem odstranili bi le modre času primerne državne in družabne preosnove.

Grška. — Čulo se je, kako so se ob pričetku grško-turške vojske oglašali od vseh strani prostovoljci, ki so šli za Grško v boj. Le žal, da se je zdaj uvidelo, da večina teh prostovoljcev ni imela nobenega dobrega namena. Lastni dobiček jim je bil pred vsem pred očmi. Že mej vojsko so nagnjeni k ropanju, delali za se. Ko se je jelo Grški slabo gojiti, je večina teh dvomljivih prostovoljcev z orožjem vred pobegnila v hribe iz namena, da se zberejo v roparske čete. Že v normalnih časih ni bilo po Grškem brez roparjev, sedaj je pa javna varnost posebno na slabem. Število roparjev se je jako pomnožilo. Kmetje so v velikem strahu pred temi roparskimi tolpmami. Vlada sama preslabotna nima moči roparjev preganjati in kmetje sami, se morajo braniti.

Turčija in Grška. — Mirovna pogajanja se vrše kaj mirno in tiho. Diplomacije velevlastij se udeležujejo posvetovanj brez svojih tajnikov. Vse razprave so nekam tajne. Turčija se kaže prav miroljubno in je imenovala že svoja zastopnika, ki bota podpisala mirovno pogodbo. Sploh se pa čuje, da Turčija ne bo žela zaželjenega sadu. Vse velevlasti so proti temu, da bi se Grška znatno okrajšala. Poroča se celo, da hoče Rusija v slučaju, če bi se Turčija ustavljala, nastopiti proti tej strogo.

Kreta. — Na Kreti so najžalostneje razmere. Javna varnost je najmanjša. Grke, ki so mir vzdrževali na otoku so velevlasti prisilile, da so odšli domov. Velevlasti same pa tudi ne skrbe za mir in red. Le v pomorskih mestih, kjer so se izkrcale posamezne evropske čete, skrbijo te za javno varnost. V sredini otoka je pa največji nemir in nered. Kristijanje in mohamedanci se koljejo mej seboj. Veliko so se že velevlasti posvetovale, kako red uvesti na otoku, a doslej vsa posvetovanja niso imela uspeha. Novica, da bo Fran Josip Battenberški prevzel krečansko generalno guvernerstvo se ne potrjuje. Sedaj je predlagal francoski veleposlanik, da naj se osnuje evropska žandarmerija. Ob vseh teh nakrepanjih velevlastij pa zahteva Turčija, naj se ji dovoli poslati na Kreto večjo vojno silo, da naredi red. Temu seveda se velevlasti ustavljajo. Grkom niso pustili, da bi skrbeli za mir in red na Kreti, istotako na puste tudi Turkom. Žalostno pa je, da tudi same nečejo poskrbeti za vzdržavanje redu na otoku. Dasi je dalo pereče krečansko vprašanje povod že tolikim razpravam, vendar še ni do danes najmanj rešeno. Velevlasti te ne zaslужijo najboljšega spričevala. Vsekako bi jim bilo že davno mogoče urediti neznosne razmere na Kreti.

Španija. — Liberalni Sagasti je s svojo opozicijo nasprotoval tako silo konservativni vladi zaradi njene kolonijalne politike, da se je ministerski predsednik Canovas čutil prisiljenega podati ostavko. Kraljica je naročila Sagasti vodji opozicijonalcev, da sestavi novo ministerstvo! Opoziciji ni bilo pred vsem povšeči ravnanje vlade na Kubi. Čuje se da nova

vlada odpošlje tja Martinez Camposa. Prihodnjost bo pokazala bo li novo ministerstvo boljše vladalo nego prejšnje.

Kuba. — Dasi se je zadnji čas že poročalo o skorajšnjem zatrenji ustaje na Kubi in v preosnovah, ki se imajo ondi izvršiti, vendar nova poročila še vedno povedo, da ustaši še ne mirujejo. Oni ne odlože orožja, če tudi so se jim obljubile reforme. General Weyler se močno trudi, da bi pomiril otok. Ukrenil je razne priprave, da ustaše prisili k mirovanju. Doslej niso bili generalovi koraki uspešni. Upati je pa pač, da se Kuba konečno pomiri. Ustaši so vpešali in misliti ni več, da bi se mogli še dolgo upirati španjski vojski.

Obrtnija.

Hrvaški obrtnijski odnošaji.

„Slovenec“ je priobčil iz Zagreba tale jako poučen dopis o hrvatskih obrtnih razmerah: Te dni je prišlo na svitlo poročilo glavnega nadzornika za obrtnijo na Hrvatskem in Slavonskem. Opisuje se v tem poročilu stanje obrtnih podjetij po županijah hrvatskih in slavonskih z raznimi opazkami bodisi že o napredku ali nazadku, pa tudi ob uzrokih glede neuspeha mnogih obrtnih podjetij. Sploh je ta obrtni nadzornik pregledal omenjenega leta 288 obrtnih podjetij, pri katerih se je nahajalo 249 motorov z 9944 konjskimi silami. Površje parnih kotlov je iznašalo 12233 m². Motorjev s plinom se nahaja prav malo, ker je plinska sila predraga. Pri vseh podjetjih je bilo nameščenih 10.158 delavcev; od teh je bilo 78,6 % moških, ženskih pa 21,4 %. Vseh podjetij brez motorjev je 99. Električno razsvetljava jih ima 63. Zdaj se je osnovala tudi v Varaždinu električna razsvetljava, a v zagrebške kolodvorske strojarnice so uveli tudi dynamo stroj. Električno razsvetljava imajo le velike kavarne, ta manje poslužujejo se z navadnimi svetilkami.

Pri večjih podjetjih, ki so daleč od mest in vasij, so za delavce podjetniki postavili posebna stanovanja, katera so prav dobro urejena. Nadzornik je bil posebno zadovoljen z redom in snago pri teh stanovanjih, le pri jedinem podjetju v modruško-reškej županiji je imel posredovati radi nereda. Nezadovoljen pa je bil nadzornik skoraj pri vseh opekarnah, ker so opekarji sami preveč zanemarjeni ter stanujejo v prav siromašnih barakah. Da je tudi po večjih mestih za delavska stanovanja le premalo poskrbljeno, je že stara tožba, katero ponavlja nadzornik že več let ali brez uspeha. V tem pogledu bodo morali tudi merodavni krogi nekaj storiti, kajti drugače sčasoma delavski rod zakrčljavi popolnoma.

Najbolj se je obrtnija razvila v zagrebškej županiji, pač le radi Zagreba, kjer se vsako leto utemelji nekoliko novih obrtnih podjetij, če tudi niso zato okolnosti najbolj povoljne, kajti v Zagrebu so delavske moči jako drage, pa tudi sirovin ni zadosti v samej županiji ter se morajo za precej drag denar uvoziti. Da se je obrtnost vkljub tem zaprekam vendar le tako lepo razvila, zasluga je v prvem redu samih podjetnih Zagrebčanov, katere

slabo podpira domača vlada, a še manje ogerska, ki misli le na svojo Budimpešto. Ko bi imel Zagreb le mali del one podpore, katero dobiva glavno mesto Ogerske, v kratkem bi postalo pravo obrtno mesto. V ličkokrbavskej in modruško-reškej županiji je obrtnija najmanje razvita. V prvej županiji se nahaja nenavadno mnogo vodene sile, pa tudi krasnega lesa, ali kaj pomaga vse to, ker je vse to tako rekoč na kraju sveta. V tej županiji ni nobene železnice, pa je bržkone tudi še kmalu ne bode, saj ogerska vlada ne želi, da bode zvezana Hrvatska z Dalmacijo, a ravno čez to županijo bi morala železnica dole na jug. V modruško-reškej županiji je sicer nekoliko obrtnih podjetij za les, a ker so šume ob reškej železnici že precej posekane, dovoz od notranjih krajev pa skoraj nemogoč, začela bode ta lesna obrtnija pojemati, če se ne napravijo dobre ceste v gorske kraje, odkoder bi se mogel les dovoziti. Posebno slabo pa je z obrtnijskimi podjetji v varaždinski županiji, kjer je vendar dosti delavskih sil, pa tudi sirovin; posebno mnogo pa je v tej županiji premoga, ki bi se mogel doma potrošiti pri obrtnijskih podjetjih ne pa drugam izvoziti. Pa tudi premoga se malo koplje, ker ogerska železnica radi nepravilnih tarif ne dopušča, da bi se izvozil v sosedne dežele, pa je radi tega predrag in se ga vedno manje koplje. Te nepravilne tarife so tudi krive, da se mlinska obrtnija v sremskej in virovitičkej županiji ne more tako razviti, kakor bi se morala pri mnogem številu parnih mlinov. Moka iz vseh ogerskih mlinov je ceneja na Reki in drugod, kakor ona iz hrvatskih in slavonskih mlinov radi teh tarif. To navaja državni nadzornik v svojem poročilu kot uzrok slabega napredka v obrtniji na Hrvatskem in Slavonskem, ali za vse take pritožbe so Mažari gluhi. Ogerska je prva in potem še le drugi, če še kaj ostane, a naši mažaroni molče o takih krivicah ter ne zine nobeden niti besedice za obrambo domačih obrtnikov; uradni list piše pa proti opoziciji, mesto da brani domači obrtni stan takih očevidnih krivic, ki se gode dan na dan ter zagotavlja občinstvo, da ima Hrvatska dobro bodočnost le v zvezi z Ogersko. Da v zvezi s pravilno Ogersko, nikdar pa ne s takšno, kakor je današnja, ki ne da Hrvatske niti onega, kar jej pripada po postavi. Ni tedaj nič čudnega, da ta obrtna stroka, ki je bila od nekdanj na glasu, pojema in obrtni nadzornik priporoča, da bi se podjetniki raje bavili z živinorejo ter kožarstvom pa morda tudi s žganjem spirita, kar velja še posebno za križevsko-belovarsko županijo, kjer rodi v Podravini vrlo mnogo krompirja in žita.

Hud udarec je zadel naše izdelovalce lesa, ker se je na velikih tržiščih pojavil ameriški les, ki se prodaja mnogo cenejše nego naš, kajti naše šume so se v najnovejšem času tako podražile, da se ne izplača vlagati vanje denar, ker je zguba gotova. Tudi produkcija tanina ni nič več tako unosna, kar je bila pred nekimi leti, kajti v Rusijo se ga uvozi mnogo manje radi previsoke carine, in pa ker se dobivajo ceneji surogati iz Grške in Azije.